

Kemikalier i arbets- och profilkläder - tillsyn över detaljhandeln

Tillsynsprojekt i samarbete mellan
miljöförvaltningarna i Göteborg,
Helsingborg, Malmö och Stockholm

Stockholms
stad

HELSINGBORG

Innehåll

Sammanfattning	4
De viktigaste resultaten	4
Bakgrund	5
Storstadssamarbetet	5
Kemikalier i arbetskläder och profilkläder	5
Regler om varor i Reach – förordning (EG) nr 1907/2006	6
Regler i varor i POPs-förordningen (EG) nr 850/2004	6
Lagstöd i miljöbalken 1998:808	6
Projektets huvudsakliga mål	7
Genomförande	8
Innan tillsynsbesöken	8
Tillsynsbesöken	8
Dokumentation och analys av varor	8
Efter tillsynsbesöken	9
Resultat	10
Inspekterade butiker	10
Butiker som säljer arbetskläder	10
Butiker som säljer profilkläder	10
Begäran om redovisning av innehållet i varor	11
Analysresultat	12
Slutsatser och diskussion	13
Kunskap i butikerna	13
Skyldigheten att lämna information	13
Krav på innehållet av kemikalier	13
Skriftliga rutiner	14
Innehåll av farliga ämnen	14
Samverkan	14

Bilagor

Bilaga 1 Informationsbrev till butiker som säljer arbetskläder

Bilaga 2 Informationsbrev till butiker som säljer profilkläder

Bilaga 3 Frågeformulär vid tillsynsbesök; arbetskläder

Bilaga 4 Frågeformulär vid tillsynsbesök; profilkläder

Bilaga 5 Brev till Svensk Handel

Bilaga 6 Tabell över utvalda varor för analys

Foto: Framsida, Anna Olsson; sidan 6 Ralf Ekwall, Studio E

Sammanfattning

Miljöförvaltningarna i Göteborg, Helsingborg, Malmö och Stockholm samarbetar kring kemikalietillsyn med fokus på kemikalier i varor. I denna rapport presenteras resultatet av ett tillsynsprojekt avseende kemikalier i arbetskläder och profilkläder.

Varor kan innehålla en mängd farliga ämnen som sprids under varans hela livslängd, det vill säga vid tillverkning, användning och slutligen när den blir avfall. Den diffusa spridningen av kemikalier i samhället från varor uppmärksammas alltmer och bedöms stå för en stor del av de kemikalier som vi exponeras för.

Arbets- och profilkläder är varugrupper som ofta utgörs av funktionsplagg och därmed kan vara behandlade med perfluorerade ämnen. Profilkläder är också en varugrupp där ansvarsfördelningen för kemikaliefrågorna behövde klargöras eftersom det ofta är flera leverantörer inblandade.

I projektet har 17 butiker som säljer arbetskläder och 6 butiker som säljer profilkläder besökts. I 18 butiker har en vara per butik valts ut för analys av de perfluorerade ämnena PFOS och PFOA.

Tillsynen har framförallt utgått från de regler om kemikalier i varor som finns i den europeiska kemikalielagstiftningen Reach som trädde i kraft 2007. Reach begränsar innehållet av vissa farliga kemikalier i varor. Inom EU finns också en så kallad kandidatförteckning över särskilt farliga ämnen (SVHC-ämnen). Förteckningen uppdateras två gånger per år och innehåller för närvarande 151 ämnen. Den som säljer en vara, både leverantörer och butiker, ska lämna information om varan innehåller något ämne på kandidatförteckningen i en halt överstigande 0,1 viktprocent. Informationen ska alltid lämnas till yrkesmässiga kunder. Konsumenter har också rätt att efterfråga denna information och ska då få den inom 45 dagar.

Förutom bestämmelserna i Reach har tillsynen utgått från bestämmelserna i miljöbalken och förordningen om långlivade organiska föreningar, den så kallade POPs-förordningen.

Projektets viktigaste mål har varit följande:

- Bidra till att minska spridningen av farliga kemikalier i varor och därmed riskerna för människors hälsa och för miljön.
- Öka kunskapen om kemikalier i varor hos butiker som säljer profil- och arbetskläder.
- Undersöka butikernas egenkontroll genom att kontrollera vilka rutiner de har för att uppfylla informationskravet i Reach och vilka kemikaliekrav de ställer vid inköp av varor.
- Genom analys av arbetskläder undersöka innehållet av de perfluorerade ämnena PFOS och PFOA.
- Utredda hur ansvarsfördelningen fungerar vid försäljning av profilkläder.

De viktigaste resultaten

Kunskapen om kemikalireglerna har ökat i butiksledet. Ett par av butikerna har uppgett att de i fortsättningen kommer att ställa krav på kemikalieinnehållet i de varor de köper. Eftersom butikerna har kontaktat sina leverantörer för att få information om begränsade ämnen och ämnen på kandidatförteckningen har frågan om informationsplikten aktualiserats även i det ledet. Ansvarsfördelningen avseende försäljning av profilkläder skiljer sig inte från försäljning av andra varor.

Analyserna har visat att de arbetskläder som analyserades inte innehåller några förhöjda halter av de perfluorerade ämnena PFOS och PFOA.

Bakgrund

Storstadssamarbetet

Miljöförvaltningarna i Göteborg, Helsingborg, Malmö och Stockholm samarbetar kring kemikalietillsynen med fokus på kemikalier i varor. Genom samarbetet kan förvaltningarna samordna sina resurser och samtidigt nå ett större antal aktörer i landet. Tillsynsarbetet får därigenom ett större genomslag. Samarbetet bidrar också till kunskapsutveckling och framtagande av gemensamma bedömningsgrunder för tillsynen.

Exempel på varugrupper som tidigare ingått i storstädernas tillsynsprojekt är: leksaker, PVC-produkter, lågprisprodukter, ytterkläder, byggvaror, golv, möbler och skor.

Kemikalier i arbetskläder och profilkläder

Varor kan innehålla en mängd farliga ämnen som sprids under varans hela livslängd, det vill säga vid tillverkning, användning och slutligen när den blir avfall. Den diffusa spridningen av kemikalier i samhället från varor uppmärksammas alltmer och bedöms stå för en stor del av de kemikalier som vi exponeras för.

Arbetskläder

Arbetskläder är ofta funktionskläder som har vatten-, fett- och smutsavvisande egenskaper. För att åstadkomma dessa egenskaper används ibland perfluorerade ämnen. Två sådana ämnen, perfluoroktansulfonat (PFOS) och perfluoroktansyra (PFOA), har därför valts ut för analys i arbetskläder. PFOS har valts ut eftersom halten är begränsad i varor enligt POPs-förordningen (se information nedan), och PFOA har valts eftersom det är upptaget på den så kallade kandidatförteckningen (se information nedan).

Profilkläder

Med profilkläder menar vi textilier som förses med någon form av specialtillverkad dekal. De utgörs ofta av arbets- eller idrottskläder med funktionsegenskaper och därmed kan innehålla perfluorerade ämnen. Varugruppen har även valts ut för att klargöra hur ansvarsfördelningen avseende innehållet av kemikalier och informationsplikten fungerar. Ofta levereras själva klädesplagget av en aktör och dekalen av en annan, medan det sedan sätts samman av en tredje. Profilkläder har inte heller tidigare ingått i storstädernas tillsyn.

Perfluorerade ämnen

Gruppen perfluorerade ämnen är en stor och komplex grupp av ämnen som omfattar flera olika underindelningar. De förekommer inte naturligt i miljön utan är framställda på kemisk väg. De är extremt svårnedbrytbara i miljön och sprids över stora områden.

De har förmågan att stöta bort både smuts och vatten, vilket gör dem användbara inom en rad olika områden. De används till exempel i produkter som impregneringsmedel för papper och textilier, rengöringsmedel, skidvallor och andra vaxer, färger, köksredskap och brandsläckningsskum samt inom verkstads- och elektronikindustrin.

Människor exponeras via mat och dricksvatten, men också genom att använda kemiska produkter eller varor som behandlats med dessa ämnen. Ämnena tas lätt upp av kroppen, där halveringstiden varierar från några dagar till flera år. De högsta halterna ansamlas i levern och blodet men även i lungorna och njurarna.

Kunskaperna om ämnens toxikologiska effekter på människor är bristfällig, men djurstudier har visat att de påverkar levern, sänker halterna av blodfetter och sköldkörtelhormon samt påverkar immunförsvaret.

Användningen av PFOS och ämnen som kan brytas ner till PFOS är reglerad enligt lagstiftningen (se nedan), vilket innebär att användningen har minskat. Istället ersätts de i flera fall av andra perfluorerade ämnen med likartade egenskaper, såsom till exempel fluortelomerer och perfluorbutansulfonat (PBFS).

Regler om varor i Reach – förordning (EG) nr 1907/2006

Den europeiska kemikalielagstiftningen Reach reglerar i huvudsak kemiska produkter, men innehåller också en del regler som berör varor. Nedan berörs några viktiga delar av Reach som har en direkt koppling till varor.

Bilaga XVII omfattar en del kemikalier som har sådana egenskaper att användningen av dem har begränsats eller ibland helt förbjudits. Det finns ett antal ämnen som är begränsade i textilier. Som exempel kan nämnas polybromerade bifenyler (PBB), nickel i metalldelar och azofärgämnen.

Bilaga XIV omfattar ämnen som är så farliga att det krävs tillstånd från EU-kommissionen för att få använda dem. Om ett ämne inte får tillstånd till något användningsområde blir det i princip förbjudet. Tillståndskravet gäller för användning av ett ämne som sådant eller ingående i en beredning eller infogandet av ämnet i en vara. Krav på tillstånd gäller dock endast när ett ämne som finns med i bilaga XIV används för tillverkning av en vara inom EU. Om ett särskilt farligt ämne redan finns i varan när den importeras från ett land utanför EU gäller inte kravet på tillstånd.

Kandidatförteckningen är en lista över särskilt farliga ämnen (SVHC-ämnen, substances of very high concern). Dessa ämnen har egenskaper som kan medföra allvarliga och kvarstående effekter på människors hälsa och miljön. Förteckningen uppdateras två gånger per år av den europeiska kemikaliemyndigheten Echa. Senaste uppdateringen gjordes i december 2013 då sju ämnen lyftes upp på listan. Vid tillfället för tillsynsbesöken i projektet fanns 144 ämnen på kandidatförteckningen. Ämnena på kandidatförteckningen förväntas bli föremål för ytterligare reglering genom till exempel haltbegränsningar i bilaga XVII till Reach, eller förbud för vissa användningsområden, se ovan om bilaga XIV till Reach. PFOA finns upptaget på kandidatförteckningen sedan den 20 juni 2013.

Artikel 33, informationsplikten i Reach innebär att återförsäljare i alla led, även butiker, ska lämna information om en vara innehåller något ämne på kandidatförteckningen om halten överstiger 0,1 viktprocent. Informationen ska minst innehålla uppgift om ämnets namn. Informationen ska alltid lämnas till yrkesmässiga kunder. Konsumenter har också rätt att efterfråga denna information och ska då få den inom 45 dagar.

Regler i varor i POPs-förordningen (EG) nr 850/2004

POPs-förordningen begränsar användningen av långlivade organiska föreningar och baseras på den globala Stockholmskonventionen och POPs-protokollet. Syftet med förordningen är att skydda människors hälsa och miljön mot långlivade organiska föreningar genom att förbjuda, så snart som möjligt avskaffa, eller begränsa användningen av sådana ämnen. Förordningen uppdateras med nya ämnen efterhand. PFOS finns upptaget i POPs-förordningen.

Lagstöd i miljöbalken 1998:808

De allmänna hänsynsreglerna i miljöbalkens andra kapitel ställer krav på att den som bedriver en verksamhet är skyldig att skaffa sig den kunskap och vidta de

försiktighetsmått som behövs för att skydda människors hälsa och miljön. Det finns också en skyldighet att ersätta varor som innehåller eller har behandlats med farliga kemikalier med mindre farliga, så långt det är möjligt. I miljöbalken finns också regler om att verksamheter ska ha en god egenkontroll.

För en återförsäljare av varor kan dessa regler till exempel innebära att det ska finnas kunskap om att farliga kemikalier kan finnas i varor och att vissa av dessa är förbjudna eller begränsade. Det bör också finnas rutiner för hur dessa kemikalier kan undvikas och hur frågor från konsumenterna om farliga ämnen ska hanteras.

Projektets huvudsakliga mål

De huvudsakliga målen med projektet har varit:

- Bidra till att minska spridningen av farliga kemikalier i varor och därmed riskerna för människors hälsa och för miljön.
- Öka kunskapen om kemikalier i varor hos butiker som säljer profil- och arbetskläder.
- Undersöka butikernas egenkontroll genom att kontrollera vilka rutiner de har för att uppfylla informationskravet i Reach och vilka kemikaliekrav de ställer vid inköp av varor.
- Genom analys av arbetskläder undersöka innehållet av de perfluorerade ämnena PFOS och PFOA.
- Utredda hur ansvarsfördelningen fungerar vid försäljning av profilkärläder.

Genomförande

Innan tillsynsbesöken

I varje stad valdes butiker som säljer arbetskläder och/eller profilkläder ut. Samordning gjordes så att butiker tillhörande samma kedja endast besöktes i en av städerna. Butiker som kontrollerats i tidigare projekt eller som bedöms bli aktuella i kommande projekt valdes bort.

Innan tillsynsbesöken skickades ett informationsbrev om projektet ut till de butiker som skulle besökas. Olika brev skickades beroende på om butiken sålde huvudsakligen arbetskläder eller profilkläder (bilaga 1 och 2). I brevet uttrycktes önskemål om att såväl butikschef som ansvarig för inköp och kemikaliefrågor skulle delta. Därefter kontaktades butikerna via telefon för att säkerställa att butikerna köper varor från svenska leverantörer samt för att boka in en tid för besök. Butiker som endast säljer varor som de själva fört in till Sverige räknas som primärleverantörer och omfattas därmed inte av miljönämndens tillsynsansvar utan av Kemikalieinspektionens.

Innan besöket fick butikerna också ta del av det frågeformulär som skulle användas vid besöket samt informationsmaterial om Reach och kemikalier i textilier. Två olika frågeformulär användes beroende på om butiken huvudsakligen sålde arbetskläder eller profilkläder (bilaga 3 och 4).

Ett informationsbrev om projektet skickades också ut till branschorganisationen Svensk Handel (bilaga 5) innan besöken.

Tillsynsbesöken

Vid besöken informerades butikerna om varors betydelse för den diffusa spridningen av kemikalier och den lagstiftning som gäller. En dialog om hur butikerna kan bidra till att minska flödet av varor som innehåller farliga ämnen hölls med utgångspunkt från frågeformuläret.

Kunskapsläget avseende gällande lagstiftning hos butikerna kartlades. Butikernas rutiner för att säkerställa att de varor de säljer inte innehåller kemikalier som är begränsade eller förbjudna togs upp och diskuterades liksom frågan om de ställer krav på innehållet av kemikalier i samband med inköp och hur dessa krav i så fall följs upp. Ytterligare en viktig fråga som togs upp var om butikerna hade kännedom om informationskravet i Reach och vilka rutiner som fanns för att uppfylla detta.

I de butiker som sålde profilkläder ställdes även frågor om ansvarsfördelningen för kemikalieinnehållet i varorna mellan olika leverantörer och eventuellt inblandade idrottsföreningar.

Dokumentation och analys av varor

Vid besöket valdes en eller två varor ut. Dessa användes för att kontrollera butikernas kunskap om och rutiner för att uppfylla informationsplikten i Reach samt innehållet av begränsade ämnen. Respektive butik ombads redovisa den information de kunde få fram om varorna. Svaren skulle redovisas skriftligt. Totalt begärdes dokumentation för 33 varor. I de butiker som sålde arbetskläder köptes en vara per butik för analys av de perfluorerade ämnena PFOS och PFOA. Analyserna utfördes av ALS Scandinavia AB och bekostades av respektive miljönämnd. Totalt analyserades 18 varor.

Efter tillsynsbesöken

Efter besöken har respektive butik fått en rapport från inspektionen samt kopia på analysresultatet från analyserna som gjordes av deras respektive varor.

Tillsynsbesöken har inte lett till några förelägganden eller sanktioner mot någon av butikerna.

Resultat

Inspekterade butiker

I varje kommun valdes mellan tre och nio butiker ut som säljer arbetskläder och/eller profilkläder. Sammanlagt besöktes 17 butiker som säljer arbetskläder och 6 butiker som säljer profilkläder.

	Göteborg	Helsingborg	Malmö	Stockholm
Arbetskläder	Johan Skoglund (J:son) Göteborg	Kondektor AB	Worx (Wind Or Rain Xtratech AB)	G-ESS Yrkeskläder
	Grolls	Bergåse Färg Vägg och Golv AB		AKH Arbetsklädshuset
	Kjells arbetskläder	Arbetskydd i Helsingborg AB		Triffiq
	Tools	MBS Collection		Master Design
	Prevex AB			GKW
	Tingstad prowear			
Profilkläder	Mercus yrkeskläder			
	Föreningen Göteborg sim	Sefax I AB	Team Gamewi AB	
	Blåvittshopen	Bareko Sport AB	Edde Reklam AB	

Butiker som säljer arbetskläder

11 av 17 butiker bedömdes ha kunskap om Reach. Av dessa bedömdes 10 butiker även ha kunskap om skyldigheten att informera sina kunder om innehållet av farliga ämnen i de varor som säljs. Trots detta uppgav 15 butiker att de visste hur de skulle ta reda på kemikalieinnehållet i en specifik vara. De bedömdes också ha godtagbara rutiner för att uppfylla informationsplikten. Flera butiker uppger att de tar alla frågor som kommer in från kunder på allvar och ser till att besvara dessa. Om de skulle få en fråga från en kund om innehållet av kemikalier skulle de flesta vända sig antingen till sin leverantör eller till huvudkontoret, om de ingår i en kedja. Flera av leverantörerna av arbetskläder har goda kunskaper om den europeiska kemikalielagstiftningen och bidrar till att höja kunskapsnivån ute i butikerna. Resultatet avseende informationsplikten visas även i tabell 1 på sidan 11.

Åtta butiker uppgav att de ställer krav på sina leverantörer avseende kemikalieinnehållet i de varor de köper. Av dessa uppgav tre att de ställer skriftliga krav genom avtal eller särskild kemikalielista. Flera av leverantörerna har egna kemikalielistor eller andra dokument som visar att det finns en ambition att deras varor ska vara fria från farliga ämnen. Två butiker uppgav att de inte ställer krav på kemikalieinnehållet, men att de kommer göra det framöver. Uppföljning av de krav som ställs görs av tre av butikerna. Det görs då bland annat genom att skicka ut brev till leverantörerna eller genom att göra egna analyser genom stickprov.

Butiker som säljer profilkläder

I alla de besökta butiker som säljer profilkläder framkom att butiken känner ett ansvar för kemikalieinnehållet i den vara de säljer även om delarna levereras av olika aktörer.

Endast en av sex butiker bedömdes dock ha kunskap om Reach och skyldigheten att informera sina kunder om innehållet av ämnen på kandidatförteckningen. Fem av sex butiker visste att de kan få information om kemikalieinnehållet genom att

kontakta sina leverantörer. Eftersom kunskapen om kemikaliereglerna ofta är dålig bedömdes det att butikerna dock inte alltid vet hur frågan ska formuleras och hur svaret ska tolkas. Endast två av butikerna bedömdes ha godtagbara rutiner för att uppfylla informationsplikten. Flera butiker hänvisade till sina leverantörer av varorna och att kunskapen finns där. Resultatet avseende informationsplikten finns även sammanställt i tabell 1 nedan.

Ingen av butikerna ställde själv krav på kemikalieinnehållet i samband med inköp. En av butikerna var medlem i New Wave Profile som i sin tur ställer kemikaliekrav och följer upp dessa genom stickprovskontroller på varor.

Begäran om redovisning av innehållet i varor

Butikerna fick i uppdrag att redovisa om de kunde få fram någon information om innehållet av begränsade ämnen och/eller relevanta ämnen upptagna på kandidatförteckningen för en eller två utvalda varor. I 21 butiker valdes sammanlagt 33 varor ut. I en butik för profilkläder och en för arbetskläder efterfrågades ingen dokumentation.

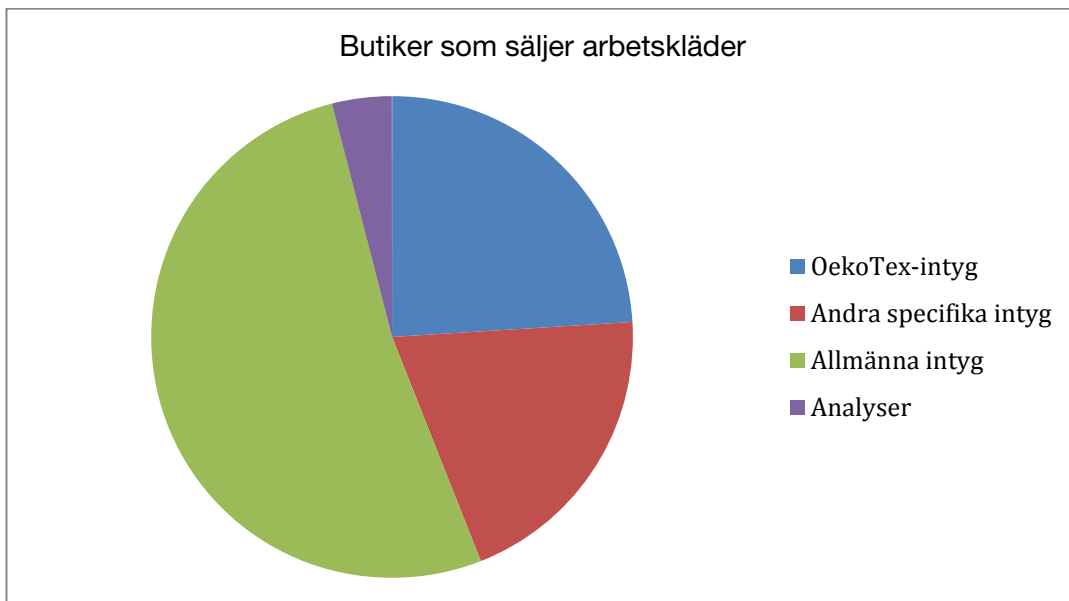
Redovisning kom in för båda eller den ena varan från 20 butiker varav 19 lämnade informationen inom 45 dagar. En av butikerna har trots påminnelse inte lämnat in någon dokumentation för de två varor som valdes ut där.

För många av varorna lämnades flera olika typer av intyg och rapporter. I figurerna 1 och 2 på sidan 13 framgår vilken typ av dokumentation som lämnades in. Dokumentationen utgjordes av OekoTex-intyg*) för den specifika varan i sju fall. Andra former av intyg från leverantörerna lämnades för åtta varor. I några fall omfattade dessa intyg dock inte alla begränsade ämnen eller relevanta ämnen på kandidatförteckningen. För 18 varor lämnades intyg från leverantören som visade vilka generella kemikaliekrav som ställs på deras varor. För fem av varorna redovisades analysprotokoll. Hos två av dessa var det dock endast en del av varan som analyserats.

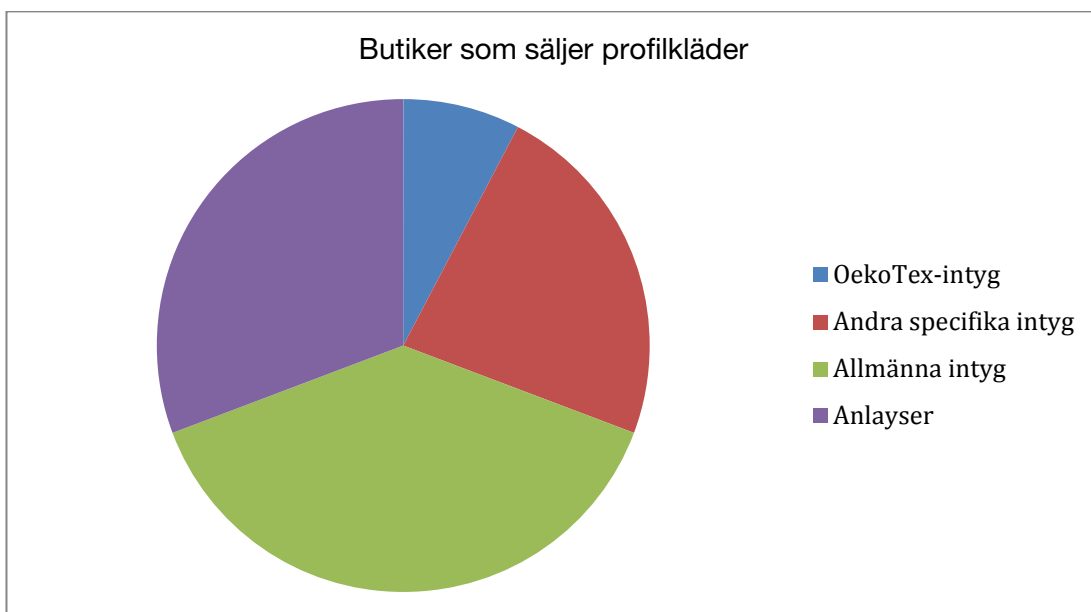
	Butiker som säljer arbetskläder	Butiker som säljer profilkläder
Har kunskap om informationsplikten	59 %	17 %
Vet hur man tar reda på kemikalieinnehållet i en vara	88 %	83 %
Tillräckligt bra rutiner för att uppfylla informationsplikten	88 %	33 %
Redovisat dokumentation efter begäran	88 %	83 %

Tabell 1: Hur stor andel av butikerna som känner till och uppfyller informationsplikten i Reach.

*) OekoTex är ett oberoende test- och certifieringssystem för textila varor. Målet är att försäkra att produkterna inte innehåller några hälsofarliga ämnen.

Figur 1: Vilken dokumentation butikerna som säljer arbetskläder lämnade.

Figur 2: Vilken dokumentation butikerna som säljer profilkläder lämnade.

Analysresultat

I 18 butiker valdes en vara ut för analys av innehållet av de perfluorerade ämnena PFOS och PFOA. Ingen av de utvalda varorna innehöll några förhöjda halter av dessa ämnen. Av bilaga 6 framgår vilka varor som analyserats.

Slutsatser och diskussion

Kunskap i butikerna

De butiker som besökts i projektet har fått en ökad kunskap om kemikalier i varor och den lagstiftning som gäller. Detta är en förutsättning för att butikerna ska kunna arbeta mer aktivt med kemikaliefrågorna. Butikernas ökade kunskaper om regelverket och vilka rättigheter de har gentemot sina leverantörer underlättar deras arbete med att ställa krav på kemikalieinnehållet i varorna. Kunskapen om vilka särskilt farliga ämnen som kan ingå i olika typer av varor, innebär också att specifika krav på att varan ska vara fri från dessa ämnen kan ställas i inköpsprocessen.

Många av de butiker som besöktes var mycket intresserade av kemikaliefrågorna och gav intryck av att de gärna ville lära sig mer. Ett par hade också kommit långt i sitt kemikaliearbete och visade stor kunskap. Liksom i tidigare projekt konstaterades att många förlitar sig på att leverantörerna har tillräcklig kunskap och att de följer de regler som gäller.

Skyldigheten att lämna information

Skyldigheten att informera om en vara innehåller mer än 0,1 viktprocent av ett särskilt farligt ämne på kandidatförteckningen gäller alla som säljer en vara. Butiken har en skyldighet att informera sina kunder, men även butikens leverantörer har en skyldighet att informera butiken. Konsumenter ska kunna få informationen på begäran inom 45 dagar, medan yrkesmässiga kunder ska få informationen direkt och utan att fråga efter den. Eftersom det kan vara svårt att alltid avgöra om en kund är yrkesmässig eller inte ute i butik, bör informationen alltid finnas med varan redan från början.

Frågor från konsumenter uppstår ännu så länge ganska sällan ute i butikerna. Sådana frågor kan dock komma att bli vanligare då kemikaliefrågorna allt oftare belyses i media. Det är viktigt att den personal som arbetar ute i butiken och möter kunderna har kännedom om informationsskyldigheten enligt Reach. Även om många butiker uppger att de alltid svarar på frågor som ställs av kunder är det inte tillräckligt för att säkerställa att informationsplikten verkligen uppfylls. Det är viktigt att personalen utbildas och att rutiner upprättas som säkerställer att kunden får rätt information om innehållet av kemikalier i varan. Både Kemikalieinspektionen och flera kommuner har tagit fram blanketter som kan användas för att underlätta för kunder att ställa rätt frågor och därmed få rätt svar. Dessa blanketter kan också underlätta för butikerna att uppfylla kravet på information om varans innehåll.

Leverantörerna har en viktig roll i informationskedjan och bör underlätta för butikerna när de behöver svara på frågor från kunder. Av den information som lämnades av butikerna framgick att flera leverantörer hade god kunskap om kemikalierglerna och förmedlade även denna vidare till butiksledet.

Krav på innehållet av kemikalier

En viktig förutsättning för att fasa ut farliga kemikalier ur samhället är att det ställs krav på innehållet i varor. Genom att ställa skriftliga krav gentemot sina leverantörer kan butikerna medverka till detta. Kraven bör vara specifikt formulerade så att det blir tydligt vad som avses och att de även går att följa upp. Exempelvis bör krav ställas på att ämnen som är begränsade eller förbjudna enligt exempelvis bilaga XVII i Reach, POPs-förordningen eller annan relevant lagstiftning, inte får finnas i varan. Butikerna kan också gå längre och kräva att varorna ska vara fria även från relevanta ämnen på kandidatförteckningen eller andra listor över särskilt farliga ämnen, såsom till exempel SIN-listan från ChemSec.

För att kemikaliekraven ska få ett genomslag krävs att de också följs upp. Detta kan till exempel göras genom analys av vissa utvalda ämnen stickprovsvis och/eller genom att efterfråga testrapporter.

Skriftliga rutiner

Som en del av egenkontrollen enligt miljöbalken bör skriftliga rutiner upprättas för kemikaliearbetet, exempelvis när det gäller hur kemikaliekrav ställs och hur informationsplikten uppfylls.

Innehåll av farliga ämnen

I detta projekt valde vi att endast analysera de reglerade perfluorerade ämnena PFOS, som är begränsat genom POPs-förordningen, och PFOA, som är upptaget på kandidatförteckningen och därmed omfattas av bland annat informationsplikten. Ingen av de utvalda varorna innehöll några förhöjda halter av dessa ämnen.

I många fall har dessa ämnen därför ersatts med andra perfluorerade ämnen med liknande egenskaper. Kunskapen om dessa ämnen är fortfarande låg och det behövs mer forskning om hur dessa ämnen påverkar människors hälsa och vår miljö.

Ofta tar det lång tid att utreda ett ämnes farlighet och införa begränsningar för farliga ämnen i lagstiftningen. Tillverkare och importörer borde ta ett större ansvar för att skaffa sig kunskap och ta ansvar för de ämnen som släpps ut på marknaden. Det kan också ifrågasättas om smuts- och vattenavvisande funktioner verkligen är nödvändiga i alla varor som marknadsförs med dessa egenskaper. Förutom det ansvar som ligger hos tillverkare och importörer, har även vi konsumenter ett ansvar för vilka varor vi väljer att köpa.

Samverkan

Storstädernas samverkan inom detta område är av stort värde. Det bidrar till en samordning av resurser, en kunskapsuppbyggnad och en möjlighet att diskutera gemensamma bedömningsgrunder. Tillsynsarbetet får också ett större genomslag och leder till en mer enhetlig tillsyn.

MEDDELANDE

<01 januari 2003>

<Dnr>

Handläggare
<namn>/
Telefon 042-10 <anknytning>
<e-postadress>@helsingborg.se

<namn>
<adress>
<postnummer> <POSTORT>

Tillsynsbesök i er butik,

Miljöförvaltningarna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Helsingborg kommer besöka butiker som säljer arbetskläder. Kommunerna, tillsammans med Kemikalieinspektionen, är de myndigheter som har tillsynsansvaret över kemikalier i varor. Vi på miljöförvaltningen i Helsingborg kommer att besöka er butik någon gång under hösten/vintern 2013. Tre till tio butiker per kommun kommer att besökas.

Arbetskläder är en textilgrupp som, likt andra textilier, kan innehålla farliga ämnen som omfattas av begränsningar. Syftet med besöken är att minska riskerna för att miljön och barns och vuxnas hälsa utsätts för negativa effekter av farliga kemikalier i arbetskläder. Exempel på ämnen som kan ha en stor negativ påverkan på människors hälsa och miljön är ftalater (används som mjukgörare i plasttryck), azofärgämnen och nickel.

Det här vill vi veta

Vid besöket bör butikschef och den som är ansvarig för inköp eller kemikaliefrågor vara med.

Vi vill veta hur ni går till väga om en kund vill veta om en vara ni säljer innehåller farliga kemikalier. En kund har rätt att, inom 45 dagar, få reda på om en vara innehåller kemikalier som finns på den lista som kallas ”kandidatförteckningen”. Dessa regler finns i den europeiska kemikalielagstiftningen Reach. Vi kommer att vilja veta vilka rutiner butiken har för att kunna svara på en sådan fråga från en kund.

För att se hur ni svarar på frågor från kunder om kemikalieinnehållet i en vara, kommer vi att be er att ställa frågor till era leverantörer eller ert huvudkontor om dokumentation för två olika varor. En av dessa varor kommer vi också att låta analysera. Miljöförvaltningen köper varan och står för analyskostnaderna.

Vi vill också veta hur ni gör för att försäkra er om att de varor ni säljer inte innehåller några förbjudna eller begränsade ämnen. Ställer ni till exempel några kemikaliekrav vid inköp av varor? Enligt miljöbalken ska ni som säljer varor ha kunskap om varan och veta om den innehåller farliga ämnen som skulle kunna skada människors hälsa eller miljön.

När detta ärende hanteras kan det bli aktuellt att registrera dina personuppgifter. För ytterligare information om hur dina personuppgifter används eller om du vill ändra dem, kontakta oss skriftligen på nedanstående adress

Vi ringer innan vi kommer

Vi kommer att ringa er i god tid innan besöket och skicka ut ett formulär med frågor om hur företaget arbetar med kemikaliefrågor. Frågorna ska förhoppningsvis ge svar på hur butikerna gör för att försäkra sig om att varorna inte innehåller några förbjudna eller begränsade ämnen, vilka kemikaliekrav butikerna ställer vid inköp och hur man kan kontrollera att kraven följs.

Det är bra om ni försöker svara på frågorna innan besöket.

Här hittar ni mer information

På Kemikalieinspektionens hemsida, www.kemi.se, kan ni hitta en del information. Där finns bland annat faktabladen *Kemikalier i textilier* och *Reach och kemikalier i varor*, samt broschyren *Kemikalier i textilier – råd till dig som importerar och säljer textilier*. Där finns också kandidatförteckningen, begränsningslistan och annan information om den europeiska kemikalielagstiftningen Reach.

Tillsynsavgift

När vi besöker butiker tar vi ut tillsynsavgift enligt en taxa som kommunfullmäktige beslutat om. Alla verksamheter – även butiker – ska själva bära de kostnader som hänger ihop med att vi kontrollerar att lagen följs. Detta är för att skattebetalarna inte ska behöva bekosta tillsynen av enskilda verksamheter.

Vi tar ut avgift för inspektionstiden, samt för förberedelser och efterarbete. För närvarande är avgiften 400 kr per påbörjad halvtimme.

Om ni har frågor, får ni gärna kontakta mig.

<Namn>

<titel>

MEDDELANDE

<01 januari 2003>

<Dnr>

Handläggare
<namn>/
Telefon 042-10 <anknytning>
<e-postadress>@helsingborg.se

<namn>
<adress>
<postnummer> <POSTORT>

Tillsynsbesök i er butik,

Miljöförvaltningarna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Helsingborg kommer besöka butiker som säljer klubbsspecifika kläder. Kommunerna, tillsammans med Kemikalieinspektionen, är de myndigheter som har tillsynsansvaret över kemikalier i varor. Vi på miljöförvaltningen i Helsingborg kommer att besöka er butik någon gång under hösten/vintern 2013. Fyra till tio butiker per kommun kommer att besökas.

Overaller och andra träningskläder utrustade med en idrottsklubbs logga är en textilgrupp som, liksom andra textilier, kan innehålla farliga ämnen som omfattas av begränsningar. Kunskapen om branschen och vem som har ansvaret för textilierna som säljs är låg. Besöken har därför två syften:

- dels att klargöra ansvarsfrågan för försäljningen av varorna och
- dels att minska riskerna för att miljön och barns och vuxnas hälsa utsätts för negativa effekter av farliga kemikalier i kläderna.

Exempel på ämnen som kan ha en stor negativ påverkan på människors hälsa och miljön är ftalater (används som mjukgörare i plasttryck), azofärgämnen och nickel.

Det här vill vi veta

Vid besöket bör butikschef och den som är ansvarig för inköp eller kemikaliefrågor vara med.

Vi vill veta hur ni går till väga om en kund vill veta om en vara ni säljer innehåller farliga kemikalier. En kund har rätt att, inom 45 dagar, få reda på om en vara innehåller kemikalier som finns på den lista som kallas "kandidatförteckningen". Dessa regler finns i den europeiska kemikalielagstiftningen Reach. Vi kommer att vilja veta vilka rutiner butiken har för att kunna svara på en sådan fråga från en kund.

För att se hur ni svarar på frågor från kunder om kemikalieinnehållet i en vara, kommer vi att be er att ställa frågor till era leverantörer eller ert huvudkontor om dokumentation för två olika varor. En av dessa varor kommer vi också att låta analysera. Miljöförvaltningen köper varan och står för analyskostnaderna.

När detta ärende hanteras kan det bli aktuellt att registrera dina personuppgifter. För ytterligare information om hur dina personuppgifter används eller om du vill ändra dem, kontakta oss skriftligen på nedanstående adress

Vi vill också veta hur ni gör för att försäkra er om att de varor ni säljer inte innehåller några förbjudna eller begränsade ämnen. Ställer ni till exempel några kemikaliekraav vid inköp av varor? Enligt miljöbalken ska ni som säljer varor ha kunskap om varan och veta om den innehåller farliga ämnen som skulle kunna skada människors hälsa eller miljön.

Vi ringer innan vi kommer

Vi kommer att ringa er i god tid innan besöket och skicka ut ett formulär med frågor om hur företaget arbetar med kemikaliefrågor. Frågorna ska förhoppningsvis ge svar på hur butikerna gör för att försäkra sig om att varorna inte innehåller några förbjudna eller begränsade ämnen, vilka kemikaliekraav butikerna ställer vid inköp och hur man kan kontrollera att kraaven följs.

Det är bra om ni försöker svara på frågorna innan besöket.

Här hittar ni mer information

På Kemikalieinspektionens hemsida, www.kemi.se, kan ni hitta en del information. Där finns bland annat faktabladerna *Kemikalier i textilier* och *Reach och kemikalier i varor*, samt broschyren *Kemikalier i textilier – råd till dig som importerar och säljer textilier*. Där finns också kandidatförteckningen, begränsningslistan och annan information om den europeiska kemikalielagstiftningen Reach.

Tillsynsavgift

När vi besöker butiker tar vi ut tillsynsavgift enligt en taxa som kommunfullmäktige beslutat om. Alla verksamheter – även butiker – ska själva bära de kostnader som hänger ihop med att vi kontrollerar att lagen följs. Detta är för att skattebetalarna inte ska behöva bekosta tillsynen av enskilda verksamheter.

Vi tar ut avgift för inspektionstiden, samt för förberedelser och efterarbete. För närvarande är avgiften 400 kr per påbörjad halvtimme.

Om ni har frågor, får ni gärna kontakta mig.

<Namn>

<titel>

Frågeformulär

Kemikalier i varor Arbetskläder

Inspektionsdatum: _____

Företagets namn _____

Organisationsnummer: _____

Faktureringsadress: _____

Närvarande:

Miljöförvaltningen _____

Företaget/titel _____

Allmänt om företaget

Kort beskrivning av företaget

1. Hur jobbar ledning med miljöfrågorna?

- a) Hur är ansvaret för miljö- och kemikaliefrågor organiserat?
- b) Har företaget någon form av miljöcertifiering (EMAS, ISO 14001 etc.) Ja Nej
- c) Har företaget någon Miljöpolicy? Ja, Vad säger den? Nej

2. Känner ni till gällande lagstiftning?

Känner ni till hänsynsreglerna i miljöbalkens 2 kapitel?

- Ja Nej Ja, även i butik

a. Hur skaffar ni kunskap?

Hur får (hämtar) ni information om miljö- och kemikaliefrågor samt om gällande lagstiftning inom miljö och kemikalieområdet?

b. Reach

Känner ni till vilka krav Reach kan ställa på företag som hanterar varor?

- Ja Nej Ja, även i butik

Känner ni till att vissa kemiska produkter är begränsade eller förbjudna i vissa varor?

- Ja Nej Ja, även i butik

Känner ni till vilken informationsskyldighet ni har gentemot kunder vad gäller ämnen på kandidatförteckningen? Ja Nej Ja, även i butik

Hade ni hört talas om kandidatförteckningen innan vi kontaktade er?

Ja Nej Ja, även i butik

c. POP:s förordningen

Känner ni till POP:s förordningen?

Ja Nej Ja, även i butik

3. Information, krav & egenkontroll – leverantörer

a. Information

Känner ni till om några av de varor ni säljer som kan vara behandlade med dessa extra farliga kemikalier? I så fall vilka varor, varugrupper och med vilka kemikalier?

Vilka är era leverantörer?

Diskuterar ni kemikalieinnehållet i era varor med era leverantörer? Ja Nej

Får ni miljörelaterad information från era leverantörer? Vilken? Ja Nej
(se även fråga 2a)

b. Vilka krav ställer ni vid inköp?

Ställer ni idag några krav på era leverantörer om att deras varor ska vara fria från några specifika farliga kemikalier? I så fall vilka?

Är kraven muntliga eller skriftliga?

Har ni en kemikalielista/avvecklingslista över ert produktsortiment?

c. Egenkontroll

Hur följer ni upp era eventuella krav på kemikalieinnehållet i varor?

Har ni rutiner för att se till att era produkter uppfyller begränsningsreglerna i Reach bilaga XVII eller andra begränsningar?

Har ni rutiner för att se till att era leverantörer ger er all information som de är skyldiga att tillhandahålla?

4. Information, krav & egenkontroll – kunder

Upplever ni krav från kunder att miljöanpassa ert sortiment? Ja Nej

Har någon kund frågat om kemikalieinnehållet i några varor? Nej Ja, angående?

Hur svarar ni på fråga från en kund om varan innehåller några farliga kemikalier? Var får ni informationen ifrån?

Finns det några nedskrivna rutiner för hur det skulle gå till? Visa! Ja Nej

Finns muntliga rutiner för hur det skulle gå till? Redogör för dessa! Ja Nej

Utbildar ni personalen om informationsrätt och kemikalieinnehåll? Ja Nej

Känner ni till var ni hittar information om kandidatförteckningen, t. ex när nya ämnen kommer upp? Ja Nej

5. Kemikaliekontroll – utvalda varor

Kontakta era leverantörer av utvalda varor (produkt 1 och 2 nedan) och efterfråga information om kemikalieinnehållet som visar att bestämmelserna nedan uppfylls. Om ni inte kan få fram någon dokumentation eller om varorna inte innehåller några av de aktuella ämnena vill vi att ni meddelar miljönämnden detta.

- *Informationsplikt och kandidatförteckning, artikel 33 i Reach-förordningen:* Er leverantör ska informera er om de varor ni köper innehåller mer än 0,1 viktprocent av något ämne på kandidatförteckningen (SVHC-ämne). Informationen bör kunna styrkas med testrapporter, intyg eller annat underlag. Ni har sedan en skyldighet att lämna informationen vidare till era kunder inom 45 dagar. Om kunden är yrkesmässig måste ni ha informationen tillgänglig direkt vid försäljning av varan.
- *Begränsningar enligt bilaga XVII i Reach-förordningen:* Er leverantör ska kunna informera er om relevanta begränsningar uppfylls för de varor ni köper. Informationen bör kunna styrkas med testrapporter, intyg eller annat underlag.
- Om ni får svar på om varan innehåller mer eller mindre än 0,1 viktprocent av något kandidatämnen från er leverantör, redogör i så fall för vilket svar ni lämnar till kunden.

Svaret bör vara miljöförvaltningen tillhanda senast den: _____ (45 dagar)

Produkt 1:

Vara:

Produktnamn:

Leverantör:

Produkt 2:

Vara:

Produktnamn:

Leverantör:

Vara vald för analys:

Frågeformulär

Kemikalier i varor Idrottskläder

Inspektionsdatum: _____

Företagets namn _____

Organisationsnummer: _____

Faktureringsadress: _____

Närvarande:

Miljöförvaltningen _____

Företaget/titel _____

Allmänt om företaget

Kort beskrivning av företaget

1. Vem ansvarar för varorna och dess innehåll?

2. Hur jobbar ledning med miljöfrågorna?

a) Hur är ansvaret för miljö- och kemikaliefrågor organiserat?

b) Har företaget någon form av miljöcertifiering (EMAS, ISO 14001 etc.) Ja Nej

c) Har företaget någon Miljöpolicy? Ja, Vad säger den? Nej

3. Känner ni till gällande lagstiftning?

Känner ni till hänsynsreglerna i miljöbalkens 2 kapitel?

Ja Nej Ja, även i butik

a. Hur skaffar ni kunskap?

Hur får (hämtar) ni information om miljö- och kemikaliefrågor samt om gällande lagstiftning inom miljö och kemikalieområdet?

b. Reach

Känner ni till vilka krav Reach kan ställa på företag som hanterar varor?

Ja Nej Ja, även i butik

Känner ni till att vissa kemiska produkter är begränsade eller förbjudna i vissa varor?

Ja Nej Ja, även i butik

Känner ni till vilken informationsskyldighet ni har gentemot kunder vad gäller ämnen på kandidatförteckningen? Ja Nej Ja, även i butik

Hade ni hört talas om kandidatförteckningen innan vi kontaktade er?

Ja Nej Ja, även i butik

4. Information, krav & egenkontroll – leverantörer

a. Information

Känner ni till om några av de varor ni säljer som kan vara behandlade med dessa extra farliga kemikalier? I så fall vilka varor, varugrupper och med vilka kemikalier?

Vilka är era leverantörer?

Diskuterar ni kemikalieinnehållet i era varor med era leverantörer? Ja Nej

Får ni miljörelaterad information från era leverantörer? Vilken? Ja Nej
(se även fråga 2a)

b. Vilka krav ställer ni vid inköp?

Ställer ni idag några krav på era leverantörer om att deras varor ska vara fria från några specifika farliga kemikalier? I så fall vilka?

Är kraven muntliga eller skriftliga?

Har ni en kemikalielista/avvecklingslista över ert produktsortiment?

c. Egenkontroll

Hur följer ni upp era eventuella krav på kemikalieinnehållet i varor?

Har ni rutiner för att se till att era produkter uppfyller begränsningsreglerna i Reach bilaga XVII eller andra begränsningar?

Har ni rutiner för att se till att era leverantörer ger er all information som de är skyldiga att tillhandahålla?

5. Information, krav & egenkontroll – kunder

Upplever ni krav från kunder att miljöanpassa ert sortiment? Ja Nej

Har någon kund frågat om kemikalieinnehållet i några varor? Nej Ja, angående?

Hur svarar ni på fråga från en kund om varan innehåller några farliga kemikalier? Var får ni informationen ifrån?

Finns det några nedskrivna rutiner för hur det skulle gå till? Visa! Ja Nej

Finns muntliga rutiner för hur det skulle gå till? Redogör för dessa! Ja Nej

Utbildar ni personalen om informationsrätt och kemikalieinnehåll? Ja Nej

Känner ni till var ni hittar information om kandidatförteckningen, t. ex när nya ämnen kommer upp? Ja Nej

6. Kemikaliekontroll – utvalda varor

Kontakta era leverantörer av utvalda varor (produkt 1 och 2 nedan) och efterfråga information om kemikalieinnehållet som visar att bestämmelserna nedan uppfylls. Om ni inte kan få fram någon dokumentation eller om varorna inte innehåller några av de aktuella ämnena vill vi att ni meddelar miljönämnden detta.

- *Informationsplikt och kandidatförteckning, artikel 33 i Reach-förordningen:* Er leverantör ska informera er om de varor ni köper innehåller mer än 0,1 viktprocent av något ämne på kandidatförteckningen (SVHC-ämne). Informationen bör kunna styrkas med testrapporter, intyg eller annat underlag. Ni har sedan en skyldighet att lämna informationen vidare till era kunder inom 45 dagar. Om kunden är yrkesmässig måste ni ha informationen tillgänglig direkt vid försäljning av varan.
- *Begränsningar enligt bilaga XVII i Reach-förordningen:* Er leverantör ska kunna informera er om relevanta begränsningar uppfylls för de varor ni köper. Informationen bör kunna styrkas med testrapporter, intyg eller annat underlag.
- Om ni får svar på om varan innehåller mer eller mindre än 0,1 viktprocent av något kandidatämnen från er leverantör, redogör i så fall för vilket svar ni lämnar till kunden.

Svaret bör vara miljöförvaltningen tillhanda senast den: _____ (45 dagar)

Produkt 1:

Vara:

Produktnamn:

Leverantör:

Produkt 2:

Vara:

Produktnamn:

Leverantör:

Vara vald för analys:

MEDELANDE

13 november 2013

2013-2968

Handläggare
Kristina Turkál
Telefon 042-10 50 33
kristina.turkal@helsingborg.se

Svensk Handel
103 29 STOCKHOLM

Tillsynsprojekt om kemikalier i arbetskläder och profil-/idrottskläder

Miljöförvaltningarna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Helsingborg kommer i ett tillsynsprojekt, som pågår under hösten och vintern 2013, att besöka butiker som säljer arbetskläder och profil-/idrottskläder.

Vid besöken vill vi ta reda på vilka kunskaper butikerna har om olika regler som gäller för kemikalier i varor. Vi kommer också att låta analysera ett antal produkter för att se om de innehåller fluorerade ämnen eller azofärgämnen. Vi bekostar både inköp och analyser. I varje kommun kommer fem till femton butiker att besökas.

Vi kommer att kontakta butikerna i god tid innan besöken och skicka ut ett formulär med frågor om hur företaget arbetar med kemikaliefrågor. Frågorna ska förhoppningsvis ge svar på hur butikerna gör för att försäkra sig om att varorna inte innehåller några förbjudna eller begränsade ämnen, vilka kemikaliekrav butikerna ställer vid inköp och hur man kan kontrollera att kraven följs. Vi kommer även att ställa frågor om hur butikerna gör för att uppfylla kravet på information till konsumenter, vilket gäller för varor som innehåller något ämne på kandidatförteckningen. Vi vill också ge butikerna stöd för att de skall kunna ställa krav på sina leverantörer och för att de skall kunna miljöanpassa sitt sortiment.

När vi besöker butiker tar vi ut tillsynsavgift enligt en taxa som kommunfullmäktige beslutat om. Alla verksamheter – även butiker – ska själv bära de kostnader som hänger ihop med att vi kontrollerar att lagen följs. Detta för att skattebetalarna inte ska behöva bekosta tillsynen av enskilda verksamheter.

Välkomna att höra av er om ni har några frågor om vårt projekt.

*Andreas Askman miljöförvaltningen Malmö 040-34 20 13
andreas.askman@malmoe.se*

*Lena Embertsén, miljöförvaltningen Stockholm, 08-508 288 64,
lena.embertsen@stockholm.se*

*Ulrika Siemers, miljöförvaltningen Göteborg, 031-368 38 34
ulrika.siemers@miljo.goteborg.se*

*Kristina Turkál, miljöförvaltningen Helsingborg 042-10 50 33
kristina.turkal@helsingborg.se*

När detta ärende hanteras kan det bli aktuellt att registrera dina personuppgifter. För ytterligare information om hur dina personuppgifter används eller om du vill ändra dem, kontakta oss skriftligen på nedanstående adress

Analyserade varor från butiker som säljer arbets- och profilkläder

Typ av vara	Leverantör
Jacka multinorm varselfärg	Blåkläder
Damjacka i ABT	Matterhorn
Fodrad byxa	TopSwede
Allvädersjacka	Soft Touch
Barnjacka	Fristads
Handskar	Ejendals
Handskar	Ejendals
Handskar	Skydda
Vintermössa	Fristads
Pikétröja	New Wave
Barnvantar	Didriksson
Handskar	Gosh
Handskar	Blåkläder
Varselväst, flamskydd	Reflectil
Jacka	PF Concept
Mössa	Fristads/Kansas
Handske	Ejendals
Soft shell jacka	Toni Lee

